

Рис. 1. Механізм реалізації стимулюючого потенціалу фіскальної політики

У сучасних умовах без урахування наведених особливостей неможлива ефективна трансформація фіскальної політики та висока результативність її реалізації. Для досягнення ефективної фіскальної політики на макrorівні необхідно створити умови для оптимального наповнення Державного бюджету та стримування інфляційних процесів, на мезорівні – забезпечити виконання завдань, що сприятимуть економічному зростанню у регіонах і на мікрорівні – окреслення і впровадження заходів з активізації розвитку бізнес структур через покращення інвестиційного клімату.

Література:

1. Борисюк О. Шляхи оптимізації державного боргу в сучасних умовах. *Економічний часопис Східноєвропейського національного університету імені Лесі Українки*. 2015. № 1. С. 39–43.
2. Молдован О. О. Стратегія реформування системи державних фінансів України: завдання, пріоритети, механізми: аналіт. доп. О. О. Молдован. К.: НІСД. 2014. 48 с.
3. Мельник М. Напрями підвищення податкового потенціалу стимулювання ділової активності в Україні. *Економіст*. 2011. № 5. С. 28–32.
4. Ярема Я. Р. Механізм реалізації стимулюючого потенціалу фіскальної політики. *Вісник Хмельницького національного університету* 2016. № 2. С. 212.

Капітан Л.

«Фінанси, банківська справа та страхування», 3 курс

Славкова А.

кандидат економічних наук, доцент, доцент кафедри фінансів

ДВНЗ «Київський національний економічний університет імені Вадима Гетьмана»

ПОДАТОК НА ДОХОДИ ФІЗИЧНИХ ОСІБ В УКРАЇНІ: ВИКЛИКИ СЬОГОДЕННЯ

У постсоціалістичних країнах в умовах ринкової трансформації економіки все більше загострюється проблема дотримання та збереження соціальної справедливості, як в цілому, так і в оподаткуванні зокрема, оскільки в період соціалізму спостерігалася досить невелика диференціація за доходами. Дана тема є вкрай актуальною для України, так як за роки її незалежності надзвичайно зріс розрив між доходами заможних верств населення та більшості середньостатистичних громадян, що перевищив будь-які допустимі межі для постсоціалістичних країн. І як результат, можна спостерігати зростання соціальної напруженості та загострення відносин в суспільстві, що з кожним роком посилюється все більше і більше та досягає критичних меж.

Багато науковців та фахівців вважають, що однією з головних причин виникнення такої ситуації є застосування в Україні пропорційного методу оподаткування, тобто домінування лінійного підходу [1, с. 578]. Це спричинює нерівномірність податкового навантаження на доходи фізичних осіб. Вирішенням зазначеної проблеми могло б стати запровадження прогресивності в оподаткуванні, чому, на жаль, не приділяється достатньої уваги на практиці.

Пропорційність в оподаткуванні передбачає обчислення податку пропорційно до доходу, як визначеного проценту, причому цей процент обчислення встановлюється однаковою для будь-якої величини доходу [2, с.85]. Так відповідно до закону №909-VIII «Про внесення змін до Податкового кодексу України та деяких законодавчих актів України щодо забезпечення збалансованості бюджетних надходжень», що вступив в дію 01.01.2016 р. [3], було встановлену єдину ставку податку на доходи фізичних осіб (ПДФО) у розмірі 18% бази оподаткування. На перший погляд здається, що така модель є правильною та справедливою: той, хто отримує удвічі більше, той і буде платити більше удвічі. Однак існує один досить суттєвий недолік, тому що по суті ця рівність є лише математичною. Реальна рівність оподаткування вважається тоді, коли втрата доходу, у зв'язку зі сплатою податку, є однаковою для всіх громадян стосовно самої

величини доходу. Адже, наприклад, для осіб із заробітною платою 5000 грн. втрачена 1000 грн. буде мати більший ефект, ніж для людей із заробітною платою 13000 грн. У нас, на жаль, практично відсутній середній клас населення і таким чином основний податковий тягар несуть найбідніші верстви населення, тобто більшу частину бюджетних надходжень ПДФО формують саме громадяни з невеликою заробітною платою. Заможний прошарок, який отримує значно більші та надвисокі доходи, сплачує податок за такою ж ставкою, що й спричинює нерівність [4, с. 120].

Також важливим є те, щоб після сплати податку у суб'єкта оподаткування залишалися кошти для споживання (відтворення) та інвестування (заощадження) або хоча б кошти, розмір яких в повній мірі забезпечить відтворення. Однак єдина ставка оподаткування може у осіб з незначними доходами відбирати всі кошти для заощадження, та ще й значну частину коштів, призначених для відтворення, а у осіб з високими доходами ця сама ж ставка буде відбирати лише незначну частину доходів для інвестування. Тобто в Україні існує ситуація, коли отримані доходи малозабезпечених громадян після оподаткування ПДФО та здійснення інших обов'язкових платежів, навіть при застосуванні податкової соціальної пільги, є нижчими прожиткового мінімуму. Тим самим відсутня можливість належного існування для них. Вони здатні задовольнити лише вкрай необхідні матеріальні потреби, обмежуючи собі в можливостях лікування, освіти, оздоровлення, отриманні інших соціально-культурних послуг і саме вони є найбільш вразливими та незахищеними. У той же час громадяни з високим рівнем доходів, у яких зарплата є одним із джерел доходів, мають більше можливостей для зменшення податкового тиску. Завдяки приховуванню доходів від оподаткування через певний соціальний і майновий статус, широкі права та безкарність, вони сплачують просто «символічні» суми до бюджету [4, с.121].

Багато сучасних розвинених країн світу застосовують прогресивну систему оподаткування, досвід яких ми можемо застосувати в Україні. Так, наприклад, у Швеції державний податок диференційовано за рівнем доходів коливається від 5% до 15%, у Фінляндії – від 7% до 39%. У США рівень оподаткування доходів фізичних осіб також залежить від сум таких доходів і становить від 0 до 35%. Як наслідок, 5% найбагатших громадян країни сплачують близько 60% цього податку, тоді як 50% найбідніших — 3,3% [2, с. 84]. Таким чином, основний податковий тягар несуть саме заможні громадяни. Бідне населення або взагалі не сплачує особистий податок, або сплачує лише незначну частку доходу, що є прикладом ефективного застосування принципу соціальної справедливості оподаткування.

На нашу думку, враховуючи досвід іноземних держав, Україні можна запропонувати перехід до прогресивної системи оподаткування доходів громадян. Вважаємо, що мінімальна ставка ПДФО має складати не більше 10 % (бідні верстви населення вже сплачували цей податок за цією ставкою), базова ставка повинна перебувати в межах 13–17 % (краще – 15 %, оскільки середній клас уже сплачував ПДФО за такою ставкою), а підвищена ставка має бути в межах 19–22 %, бо в сучасних умовах, коли спостерігається масове зниження доходів заможних верств населення ставка понад 22 % виглядатиме для них надмірною. Тобто прогресія має бути значною, щоб зазначені цілі оподаткування досягалися, але ні в якому разі не можна допустити, щоб прогресивне оподаткування перетворилося в конфіскацію [5, с. 5]. Тому доходи заможних верств населення доцільно обкладати не за допомогою високої ставки ПДФО, а з використанням підвищених податків на товари не першої необхідності. Це позитивно сприймається більшістю суспільства, оскільки такий підхід краще дає змогу реалізувати принципи соціальної справедливості в оподаткуванні в бідній країні [6, с.87].

На думку багатьох зарубіжних вчених (особливо з розвинутих країн), пропорційний податок є неефективним, він відображає нездатність керівництва

постсоціалістичних країн примусити підприємницькі структури дотримуватися законів щодо сплати податків та встановлення реальної заробітної плати [2, с. 86-87], що ми й спостерігаємо в Україні. Крім того, встановлення пропорційного податку призводить до послаблення середнього класу, який є основою демократичного суспільства. Зараз в Україні спостерігається практично відсутність середнього класу та велика соціальна нерівність, де є лише вкрай бідні або заможні верстви населення.

Пропорційний податок дозволяє покращити сплату податків фізичними особами лише в короткостроковій перспективі, але у довгостроковій перспективі його використання веде до негативних економічних і політичних результатів. Тому Україні варто перейти до прогресивної системи оподаткування доходів фізичних осіб задля зменшення диференціації в доходах та нерівності в суспільстві, скорочення податкового навантаження на фізичних осіб, забезпечення соціального захисту громадян, легалізації заробітної плати та боротьби з «тіньовим сектором економіки».

Література:

1. Найдено О. Є. Забезпечення принципу соціальної справедливості в оподаткуванні // О. Є. Найдено // Економіка і суспільство. – 2017. – №12. – С. 577-584.
2. Карлін М. І. Пропорційний податок на доходи фізичних осіб: проблеми та перспективи // М. І. Карлін // Наукові записки НаУКМА. Серія «Економіка». – 2009. – №10 – С. 82-89.
3. Податковий кодекс України від 02.12.2010 р. №2755-VI [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://sfs.gov.ua/nk/>
4. Мартинець І. Г. Фіскальна ефективність податку на доходи фізичних осіб в системі прямого оподаткування України // І. Г. Карлін // Зовнішня торгівля: економіка фінанси, право. Серія Економічні науки. Науковий журнал. – 2015. – №2. – С. 144-124.
5. Славкова А.А. Дилема вибору – прогресивне чи пропорційне оподаткування доходів фізичних осіб / А.А. Славкова // Фінанси, облік і аудит: Збірник наукових праць. – Вип. 3. – К.: КНЕУ, 2004. – С. 116-122.
6. Карлін М. І. Використання пропорційного підходу до оподаткування в Україні: проблеми та можливі способи їх розв'язання // М. І. Карлін // Економічний часопис Східноєвропейського національного університету імені Лесі Українки. – 2016. – №1. – С. 85-89.

Кісельов І.

*«Фінанси, банківська справа та страхування», 6 курс
ДВНЗ «Київський національний економічний університет імені Вадима Гетьмана»
Науковий керівник – к.е.н., доц., докторант, доцент кафедри фінансів Пислиця А.В.*

ПРОБЛЕМИ ПРОВЕДЕННЯ ПОДАТКОВИХ ПЕРЕВІРОК В УКРАЇНІ

З переходом України до ринкової економіки відбувається безупинний процес пошуків постулатів справедливої, досконалої та прозорої системи адміністрування податків. Деякі проблеми вже вирішені, особливо після впровадження Податкового Кодексу України [1]. Велика частка проблем, що лишилися, стосуються системи податкового контролю загалом і податкових перевірок зокрема.

Питанням проблематики податкових перевірок займалися багато авторів, серед них Васюк О. М. [2], Лещух І. В. [3], Смаглій В. А. [4], Хуткий О. В. [4].

В цілому, як проблему можна виділити технологічну та методологічну відсталість процесу проведення податкових перевірок. Далі цю широку проблему можна поділити на кілька проблемних аспектів. Одним з цих аспектів є застаріла і невідповідна сучасним вимогам система оцінювання ефективності податкового контролю. Через те, що відсутні сучасні показники оцінки ефективності, оцінка якості податкового контролю і податкових перевірок зокрема є досить складним явищем. Тож важливим моментом ефективності функціонування та реалізації податкового контролю є створення більш досконалих показників та критеріїв оцінки якості перевіркової роботи [3].